

PORADNIK DLA SENIORÓW

Budżety obywatelskie
i pozyskiwanie środków
na projekty senioralne

Broszura informacyjna

Poznań 2018

Broszura przygotowana przez zespół autorów:

Instytut Rozwoju Aktywności
ul. Jackowskiego 5-7
60-508 Poznań
www.instytutrozwoju.edu.pl

Broszura przygotowana na zlecenie:

Stowarzyszenie Metropolia Poznań
ul. Prymasa Stefana Wyszyńskiego 8
61-124 Poznań
www.metropoliapoznan.pl

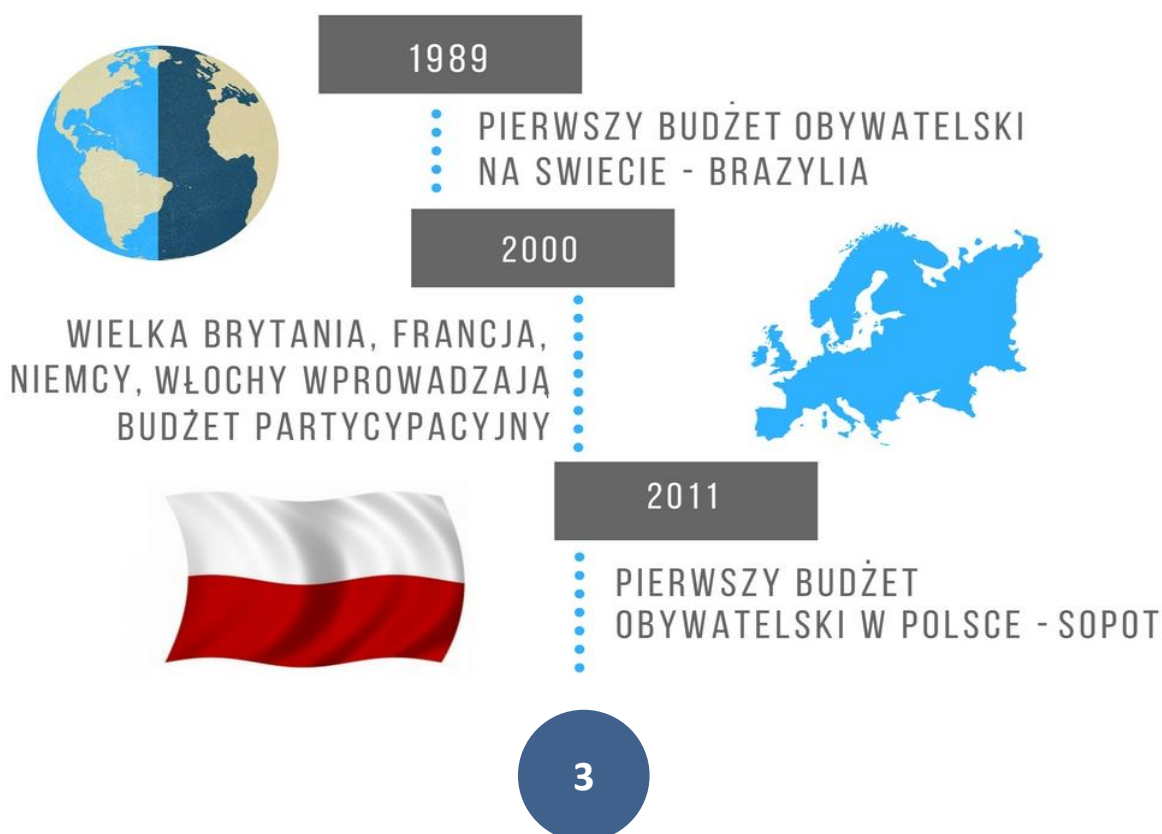

1. Co to jest budżet obywatelski?

**Budżet Obywatelski,
zwany również partycypacyjnym,
jest demokratycznym procesem,
w ramach którego mieszkańcy współdecydują
o wydatkach publicznych w gminie
w perspektywie kolejnego roku budżetowego.**

2. Budżety obywatelskie na świecie, w Polsce i w Metropolii Poznań

Historia organizacji budżetów obywatelskich jest stosunkowo krótka i rozpoczęła się pod koniec lat 80-tych XX wieku w Ameryce Południowej. W kolejnych latach coraz powszechniejsza stawała się moda na budżety obywatelskie w krajach Europy Zachodniej. Od 2011 roku budżet obywatelski wdarł się jak burza do Polski i od tego czasu z roku na rok powiększa się liczba samorządów zapraszających swoich mieszkańców do wspólnego decydowania o przyszłości „małych ojczyzn”.

2011

POZNAŃ DOŁĄCZA DO
MIAST Z BUDŻETEM
PARTYCYPACYJNYM

2012
2015
2016

BUDŻET TWORZĄ INNE GMINY
METROPOLII POZNAŃ

**Budżety obywatelskie
w Metropolii Poznań**
Edycja 2018 (głosowanie 2017)

24 647 923 zł na projekty obywateli

13 samorządów organizuje

94 508 głosujących obywateli
10,8% mieszkańców gmin

556 zgłoszonych projektów

115 projektów do realizacji

LUBOŃSKI BUDŻET
OBYWATELSKI 2017

3. Budżet obywatelski jako proces

Budżet obywatelski jest procesem. Budżet obywatelski to nie tylko najbardziej medialne głosowanie. Możemy nawet powiedzieć, że **kiedy się rano nie obudzimy budżet obywatelski będzie trwał** - w zakresie konkretnego etapu:

1. Przygotowanie

W tym etapie ustala się potrzebę powstania budżetu obywatelskiego. Na tym etapie władze samorządowe mają za zadanie zdefiniowanie celów jakim powinny służyć wprowadzane budżety obywatelskie, a także ustalenie sztabu osób, które będą koordynować przebieg i realizację budżetu obywatelskiego.

2. Ustalanie zasad

Dokładne reguły przebiegu budżetu partycypacyjnego powinny być dostosowane do lokalnych uwarunkowań. Aby budżet partycypacyjny był prawdziwie partycypacyjny, o ostatecznym kształcie procedury powinni zdecydować nie tylko przedstawiciele władz, ale także sami mieszkańcy. Dlatego powstają zespoły koordynujące decydujące o takich kwestiach, jak:

ZGŁASZANIE WNIOSKÓW

- Kto może zgłosić projekt (w jakim wieku)?
- Ile można zgłosić projektów?
- Maksymalna wartość projektu?
- Liczba dni na składanie wniosków?
- Podział na kategorie projektów (np. małe/duże)?
- Forma składania wniosków (online/papierowo)?

GŁOSOWANIE

- Kto ma prawo głosu?
- Liczba głosów na mieszkańca?
- Liczba dni na głosowanie?
- Forma głosowania (online/papierowo/w punktach)?
- Kiedy wyniki po zakończeniu głosowania?

3. Promocja

Głównymi elementami promocji są przede wszystkim spoty reklamowe oraz ogłoszenia w prasie lokalnej, ale także prowadzenie specjalnego serwisu internetowego dotyczącego budżetu. Ma to bardzo duże znaczenie dla sukcesu inwestycji. W samorządach Metropolii Poznań budżet obywatelski promowano m.in. w lokalnej prasie, ale również w autobusach i tramwajach, gdzie odtwarzano specjalne komunikaty. Dobrze jest, gdy formy promocji dopasowane są do potrzeb różnych grup wiekowych (w tym seniorów).

4. Zgłaszanie projektów

Wszystkie projekty można zgłaszać (w zależności od jst) jedynie internetowo lub internetowo i osobiście poprzez specjalnie przygotowane formularze.

Duża część gmin wybiera jednak opcje tylko online, ponieważ jest sposób szybszy i łatwiejszy. Zgłosić projekt w większości przypadków mogą tylko mieszkańcy zameldowani w gminie. Zgłaszane inicjatywy powinny być zgodne z prawem, a także możliwe do realizacji w ciągu jednego roku i mieszczące się w danej puli. Zgłaszający musi podać szacunkowy kosztorys realizacji swojego pomysłu oraz dokładne miejsce działania.

5. Weryfikacja

Po zgłoszeniu projektów władze gminne muszą zweryfikować ich poprawność. Część z nich nie uzyskuje pozytywnej opinii. Weryfikacja projektów ma wyłącznie charakter formalno-techniczno-prawny. Chodzi o to, by ustalić, czy dany projekt wpisuje się w zakres zadań gminy, nie jest sprzeczny z obowiązującymi przepisami oraz nie przekracza określonej wcześniej kwoty. Samorząd może odrzucić projekt, gdy taki sam projekt jest już w planach lub normalnym budżecie JST. Każda negatywna opinia o projekcie musi być odpowiednio uzasadniona przez organ opiniujący. Ważnym prawem zgłaszającego projekt jest możliwość odwołania.

6. Głosowanie

Po pozytywnym zweryfikowaniu pomysłów mieszkańców ogłaszana jest ostateczna lista projektów do głosowania. Mieszkańcy mają czas na oddanie głosu w głosowaniu powszechnym. W większości przypadków można głosować tylko przez Internet, jednak niektóre gminy udostępniają możliwość głosowania w lokalu wyborczym lub w urzędzie. Zazwyczaj mogą głosować osoby pełnoletnie lub młodzież od 16 roku życia, choć Miasto Poznań daje możliwość głosowania wszystkim swoim mieszkańcom – nawet dzieciom. Wtedy jednak niezbędne jest potwierdzenie rodzica. Aby głos był ważny zawsze należy podać swoje dane oraz PESEL.

7. Realizacja i ewaluacja:

Za realizację projektów budżetu obywatelskiego odpowiadają władze miasta lub gminy oraz podlegli im pracownicy. Wymaga to przygotowania zamówienia publicznego i wyłonienie wykonawcy danego projektu. Realizacja ma miejsce zazwyczaj w kolejnym roku kalendarzowym. Istotne jest także zbieranie opinii i ewaluacja kolejnych edycji budżetu obywatelskiego by ulepszać procedury i dążyć do większej transparentności procesów.

4. Przykładowe projekty w ramach budżetów obywatelskich

W ramach budżetów obywatelskich w Metropolii Poznań realizowane są przeróżne przedsięwzięcia. W 2018 roku większość z nich dotyczyła **infrastruktury rekreacyjnej** np. siłownie zew. (44%), **komunalnej infrastruktury podstawowej** tj. drogi/chodniki/oświetlenie/monitoring (21%) czy **zadań „miękkich”** np. organizacja festynów i bezpłatnych zajęć rekreacyjnych (18%).

Część wybranych przez mieszkańców projektów dotyczyła w sposób szczególny seniorów. A oto kilka przykładów:

JST / Gmina	Tytuł projektu	Wartość projektu	Liczba głosów poparcia
Poznań	Trener osiedlowy i trener senioralny	1 695 000	4 520
Swarzędz	Strefa relaksu dla seniorów (Swarzędz, Nowa Wieś)	50 000	684
Kórnik	AKADEMIA E-SENIORA - kurs komputerowy	8 500	646
Luboń	FUNgielski to język angielski dla mieszkańców Lubonia w każdym wieku (od Juniora po Seniora)	9 000	1 084

5. Dlaczego warto zaangażować się w budżet obywatelski?

Każdy znajdzie dobry dla siebie powód by zaangażować się w budżet obywatelski. Dla jednych kluczowa jest **możliwość zmieniania świata** i kreowania przyjaznych dla mieszkańców projektów – ważnych także dla nas i naszej rodziny. Dla innych składanie projektów i ich promocja to możliwość **ciekawego spędzania czasu** w gronie ciekawych ludzi. Przygotowując projekty **cały czas uczymy się** nowych rzeczy. Wreszcie budżet obywatelski może stać się **pasją** i być **dobrą zabawą**.

6. Jak mogę zaangażować się w budżet obywatelski?

1. MOGĘ ZAGŁOSOWAĆ!

Od tego zazwyczaj zaczyna się przygoda z budżetem obywatelskim. Niektórzy uważają, że głosowanie to obywatelski obowiązek. Inni widzą w nim swoje ważne prawo do współdecydowania o przyszłości miejscowości. Ważne jednak byśmy starali oddawać głos. Inaczej później pozostanie nam tylko narzekanie, że nic od nas nie zależy!

2. MOGĘ ZGŁOSIĆ PROJEKT!

Mogę być samodzielnie wnioskodawcą lub zgłosić projekt w zespole np. w grupie z Klubu Seniora lub UTW.

3. MOGĘ ZAANGAŻOWAĆ SIĘ W PROMOCJĘ PROJEKTÓW!

Jeśli jakieś przedsięwzięcie uważam za szczególnie warte realizacji mogę zgłosić się do wnioskodawcy z propozycją pomocy w rozpropagowaniu projektu np. poprzez rozniesienie ulotek na swojej ulicy lub zachęcanie innych do głosowania.

7. Co decyduje o zwycięstwie projektu w głosowaniu?

Nie ma pewnej recepty na sukces w głosowaniu do budżetu obywatelskiego. Jednak oprócz silnej motywacji, pełnego zaangażowania do pracy i głowy pełnej pomysłów, można wyróżnić kilka podstawowych aspektów, od których zależeć będzie powodzenie naszego przedsięwzięcia:

1. Po pierwsze ZASADY!

- Upewnij się że pomysł się nadaje. Dokładnie przeczytaj regulamin.
- Sprawdź dostępność lokalizacji. Pamiętaj działka musi należeć do JST.
- Zweryfikuj koszty. Skorzystaj z internetu lub zwróć się o wycenę do firm.

2. Kim są odbiorcy Twojego projektu?

– Stwórz listę odbiorców bezpośrednich i pośrednich. Czasem ważniejsi dla nas będą odbiorcy pośredni wprost niekorzystający z Twojego projektu (np. na place zabaw głosują głównie rodzice).

3. Jakie odbiorcy mają potrzeby?

– Porozmawiaj z nimi i dowiedz się na czym im zależy lub skorzystaj z badań społecznych i dostępnych raportów.

4. Kto może Cię wesprzeć?

– Zdefiniuj zainteresowane grupy, podmioty, organizacje, firmy, liderów i do nich skieruj swoją promocję lub po prostu zwróć się o pomoc.

5. Efekt WOW (jak to mówią młodzi)!

– Pomyśl co może wyróżnić Twój projekt. Co sprawi, że pozostali mieszkańcy zainteresują się nim. Pamiętaj, że ciekawe rozwiązania lub pionierskie pomysły przyciągają uwagę!

8. Formularz projektowy czyli wniosek bez tajemnic

Gdy już mamy pomysł na projekt, wówczas musimy spisać założenia naszego przedsięwzięcia. W tym celu sięgamy po obowiązujący wzór wniosku lub wschodzimy na stronę internetową budżetu obywatelskiego i wypełniamy internetowy formularz.

W zależności od konkretnej edycji budżetu obywatelskiego wniosek może się nieco różnić, jednak zawsze wymagane jest opisanie pomysłu i określenie:

- **tytułu projektu**,
- **lokalizacji** lub miejsca realizacji zadania (wskazanie adresu, czasem wymagane jest podanie działek geodezyjnych),
- **opisu projektu** (objaśnienie co zostanie zrealizowane w ramach naszego projektu),
- **uzasadnienia** (ze wskazaniem problemu jaki rozwiązuje projekt oraz jego znaczenia dla mieszkańców),
- **kosztów** (ze wskazaniem wartości jednostkowych i wszystkich części składowych projektu),
- **danych osobowych wnioskodawcy**.

Wszystkie punkty opisowe wniosku zazwyczaj będą miały wskazaną **maksymalną liczbę znaków lub słów**, której nie możemy przekroczyć. Dzięki temu nasz opis będzie zwięzły i bardziej zrozumiały dla odbiorców.

Bardzo często istnieje możliwość dołączenia **załączników dodatkowych** tj. deklaracje poparcia, wizualizacje i mapy, prezentacje, szczegółowe kosztorysy, czy pisma z uzgodnieniami odpowiednich instytucji. Załączniki dodajemy by lepiej przybliżyć nasz projekt lub udowodnić, że jest profesjonalnie przygotowany oraz ma poparcie podmiotów zewnętrznych. Pamiętajmy jednak, że zbyt duża liczba załączników może nawet skomplikować zrozumienie naszego projektu przez mieszkańca szukającego krótkiej i jasnej informacji o naszym przedsięwzięciu. Starajmy się więc dołączyć tylko niezbędne załączniki.

W ramach wielu edycji budżetów obywatelskich obowiązkowym załącznikiem jest **lista osób popierających nasz projekt**. W zależności od samorządu może to być 15, 20 lub 30 podpisów. Lista ta nie jest zazwyczaj upubliczniana i służy jedynie urzędnikom do zweryfikowania, że nasz projekt uzyskał wstępne poparcie pewnej grupy obywateli, a więc jest społecznie uzasadniony.

9. Promocja kluczem do sukcesu projektu w głosowaniu

Przygotowany i złożony projekt to dopiero początek naszej przygody z budżetem obywatelskim. **Sukces w głosowaniu będziemy mogli osiągnąć jedynie wówczas, gdy odpowiednio wypromujemy nasz projekt** i przekażemy informację o głosowaniu jak największej liczbie osób.

Ważne wskazówki dotyczące promocji projektów:

- **CZAS** – co do zasady promocja projektu powinna odbywać się w trakcie trwania głosowania – jeśli rozniesiemy ulotki przed uruchomieniem głosowania mieszkańcy zdążą zapomnieć o naszym projekcie nim plebiscyt się rozpocznie.
- **ZESPÓŁ** – im więcej osób zaangażujemy, tym większa szansa że nasza promocja będzie skuteczna. Pamiętajmy jednak by odpowiednio podzielić zadania. Tak samo ważni są wolontariusze roznoszący ulotki, plakaty, publikujący informacje w internecie, jak i osoby deklarujące, że opowiedzą o naszym projekcie w swojej pracy czy klubie seniora.

- **WSPARCIE Z ZEWNĄTRZ** – szczególnie cenne jest wsparcie osób lub instytucji. Może to być pomoc właściciela drukarni w wydruku ulotek lub kanapki dla wolontariuszy od lokalnego restauratora. Wiele osób pomoże jeśli tylko będziemy mieli odwagę poprosić.
- **LIDERZY OPINII PUBLICZNEJ** – równie istotne jest pozyskanie osób znanych w lokalnej społeczności, które pomogą nam w promowaniu projektu. Może to być sołtys, członek rady gminy/miasta czy rady osiedla, znany przedsiębiorca lub artysta albo proboszcz, który zgodzi się przeczytać informację o naszym projekcie podczas ogłoszeń parafialnych. Opinia osób posiadających autorytet w danej miejscowości czy dzielnicy z pewnością zwiększy szanse naszego projektu.

Metody tradycyjne	Metody nowoczesne
Profesjonalne przygotowanie opisu projektu, czytelne i jasne określenie korzyści z jego realizacji, załączenie zdjęć i wizualizacji	Stworzenie filmu promującego projekt lub zorganizowanie happeningu w przestrzeni publicznej
Plakaty, ulotki, informacja na tablicach informacyjnych, informacja bezpośrednio do środowisk gdzie przebywają osoby z naszej grupy docelowej projektu (np. seniorzy)	Wystawienie komputera z internetem w ogólnodostępnym miejscu i umożliwienie oddania głosu np. w klubie seniora (jeśli budżet obywatelski zakłada głosowanie online)
Promowanie projektu we współpracy z organizacjami społecznymi i Radą Seniorów	Zaangażowanie organizacji młodzieżowych np. samorządów szkolnych
Informacja o projekcie poprzez artykuły i audycje w mediach tradycyjnych: gazety, radio, TV	Wykorzystanie nowych mediów (mediów społecznościowych): posty i wydarzenia na Facebook (w tym płatne posty sponsorowane)
Wykorzystanie aktywności wolontariuszy np. do roznoszenia ulotek	Zorganizowanie cyklu warsztatów o budżecie obywatelskim i o naszym projekcie w głosowaniu
Zaplanuj działania a potem realizuj	Poprawiaj i unowocześniaj w trakcie

10. Co jeśli nie budżet obywatelski?

Jeśli w naszym samorządzie budżet obywatelski nie jest organizowany lub nasz pomysł na projekt nie jest możliwy do realizacji w ramach istniejącego budżetu obywatelskiego – nie warto załamywać rąk.

Jest wiele możliwości pozyskania dofinansowania na realizację projektów zgłaszanych przez obywateli i organizacje pozarządowe.

Przykładowe źródła dofinansowania dla projektów obywatelskich:

1. Wsparcie samorządowe wynikające z Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Ustawa nakłada na samorządy konieczność przygotowania tzw. rocznych programów współpracy z organizacjami pozarządowymi. Dzięki nim fundacje czy stowarzyszenia mogą korzystać z różnych form wsparcia ze strony JST:

- Konkurs na realizację zadania publicznego – organizowany jest przez urzędników i dotyczy konkretnych działań np. konkurs na prowadzenie dziennego klubu dla seniorów. Organizacja zainteresowana realizacją zadania musi przygotować ofertę na konkurs, poczekać na wyniki a następnie podpisać umowę i zrealizować zadanie.
- Małe granty – tutaj to organizacja składa sama wniosek bez konkursu zazwyczaj po prostu wnioskując o konkretne wsparcie finansowe ważnej dla siebie inicjatywy np. wycieczki krajoznawczej dla seniorów. Wzór wniosku jest taki sam w całym kraju, gdyż wynika z Rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Maksymalna wartość dotacji to 10 000 zł (jedna organizacja może otrzymać do 20 000 zł rocznie w ramach małych grantów). Okres realizacji zadania nie może przekroczyć 90 dni. Wyjaśnienie na jakich zasadach przyznawane są małe granty powinno znaleźć się w Rocznym Programie Współpracy JST z organizacjami pozarządowymi (każdy samorząd uchwała ten dokument).

2. Programy Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego (www.niw.gov.pl) - to rządowa agencja wykonawcza odpowiedzialna za wspieranie społeczeństwa obywatelskiego. Służy organizacjom pozarządowym, kierując do nich programy wsparcia:

- Fundusz Inicjatyw Obywatelskich (FIO) na lata 2014-2020.
- Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych (ASOS) na lata 2014-2020.
- Korpus Solidarności - Program Wspierania i Rozwoju Wolontariatu Długoterminowego na lata 2018 – 2030.
- Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018–2030.

3. Fundacje prywatne – w Polsce jest co najmniej kilkadziesiąt prężnych fundacji oferujących wsparcie dla organizacji pozarządowych, w tym na projekty senioralne i międzypokoleniowe. Wiele z nich funkcjonuje przy dużych firmach ogólnopolskich i międzynarodowych, bankach czy sieciach handlowych. Najłatwiej znaleźć informacje na temat ich wsparcia wykorzystując internet.

11. Skąd czerpać informacje o budżetach obywatelskich?

Podstawowym źródłem informacji o budżetach obywatelskich są kanały informacyjne danego samorządu: tablice ogłoszeń, organy prasowe i wreszcie strony internetowe. Poniżej wykaz stron internetowych, na których można znaleźć informacje o budżetach funkcjonujących w aglomeracji poznańskiej:

www.konsultacje.metropoliapoznan.pl	
www.budzet.um.poznan.pl	www.swarzedz.pl/bogs
www.kornik.budzet-obywatelski.org	www.lubon.budzet-obywatelski.org
www.komorniki.budzet-obywatelski.org	www.srem.budzet-obywatelski.org
www.czerwonak.pl/budzetobywatelski	www.puszczykowo.pl/portalpbo
www.bogm.mosina.pl	www.dbo.dopiewo.pl
www.szamotuly.budzet-obywatelski.org	www.kostrzyn.budzet-obywatelski.org
www.tarnowo-podgorne.pl/budzet-inicjatyw-spoecznych	

Broszura przygotowana w ramach projektu
„Aktywni Seniorzy w Metropolii Poznań i w Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej”

Projekt finansowany ze środków Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób
Starszych na lata 2014 – 2020 oraz środków własnych Stowarzyszenia Metropolia Poznań
i Stowarzyszenia Aglomeracja Kalisko-Ostrowska

ASOS 2014-2020

**Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej
Osób Starszych na lata 2014-2020**

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej